ЗМІСТ І СУТНІСТЬ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Алексєєнко-Лемовська Л. В.

ВСТУП

Зміни, що відбуваються в сучасній системі освіти в останні роки, зумовлені необхідністю підвищення кваліфікації та професіоналізму педагога, його професійної компетентності. Компетентнісна модель освіти випливає з модернізації вітчизняної освіти, метою якої є підготовка особистості до життя, самовизначення, а також загальна підготовка до виконання всього спектра життєвих функцій, внаслідок чого відбувається переорієнтація оцінки результатів освіти з понять «освіченість», «вихованість», «підготовленість» на поняття «компетентність», «компетенція».

Одним із найважливіших компонентів професійно-педагогічної компетентності є методична компетентність, яка охоплює галузь способів формування знань, умінь і встановлює залежність розвитку цієї компетентності від якості професійної діяльності. За сучасних умов розвитку освіти в Україні відбувається переоцінка методичної роботи фахівців системи освіти. Поступово створюються нові моделі методичної служби, що відповідають запитам сучасного суспільства. З'являються нові напрями і форми, якісно змінюється зміст, виявляється така тенденція, як варіативність і різнорівневість цієї діяльності залежно від запитів і готовності закладів освіти.

У цілому, методична підготовка педагога – це процес і результат оволодіння системою методичних знань, навичок і вмінь та готовність до їх реалізації у професійній діяльності. В умовах модернізації освіти перехід від теорії до практики вимагає від вихователів готовності до організації методичної роботи в закладах дошкільної освіти.

Методична компетентність включає когнітивний, психологічний, особистісний, діяльнісний і рефлексивний компоненти. Пріоритетність методичної роботи, а відтак і необхідність розвитку методичної компетентності вихователів дошкільних закладів у системі неперервної освіти зумовлена новими тенденціями в інформаційному суспільстві, пов'язаними з накопиченням наукових знань і необхідністю пошуку ефективних механізмів їх передачі та використання.

Компетентнісний підхід як предмет наукового дослідження у системі вищої освіти охарактеризували Н.М. Бібік, О.В. Глузман, О.І. Локшина, О.В. Овчарук, О.І. Пометун, О.В. Савченко та ін. Компетентнісна модель освіти розробляється такими дослідниками, як А.Л. Андрєєв, Е.Ф. Зеєр, І.О. Зимня, Дж. Равен, В.В. Серіков, А.В. Хуторський та ін. Питання професійної компетентності педагогів, загальні проблеми безперервної освіти дорослих розглядають В.А. Адольф, В.П. Беспалько, К.Е. Безукладников, В.Н. Введенський, Б.С. Гершунський, В.В. Краєвський, М.М. Поташнік, В.А. Сластьонін, Г.С. Сухобська, Н.Ф. Тализіна, П.І. Третьяков, І.С. Якіманська та ін. Як складова частина професійної педагогічної компетентності, методична компетентність займає особливе місце в роботах А.Л. Зубкова, Н.В. Кузьміної, А.К. Маркової, Л.М. Мітіної.

1. Методична компетентність як складова частина професійної компетентності

В умовах реалізації компетентнісного підходу на перший план висувається проблема підвищення професійної компетентності педагога закладу освіти. У рамках вимог до кадрових умов визначаються основні кваліфікаційні характеристики педагогічних працівників. Кваліфікація вихователя закладу дошкільної освіти повинна відображати: загальнокультурну; загальнопрофесійну; професійну компетенцію. Оскільки педагогічна професія є одночасно перетворюючою і керуючою, поняття професійної компетентності педагога виражає єдність його теоретичної і практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності і характеризує його професіоналізм. У зв'язку з цим професійна компетентність визначається рівнем прояву професійної готовності до реалізації професійної діяльності.

Науковці по-різному тлумачать сутність компетентнісного підходу. Н.М. Бібік наголошує на необхідності переходу в навчанні з процесу на результат у діяльнісному вимірі, забезпечення спроможності випускника відповідати новим запитам ринку праці, мати відповідний потенціал для практичного розв'язання життєвих проблем[1]. На думку О.В. Глузмана, компетентнісний підхід полягає у зміщенні акценту з накопичування нормативно визначених знань, умінь і навичок на

[1] Бібік Н.М., Ващенко Л.С., Локшина О.І., Овчарук О.В. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Бібліотека з освітньої політики. К.: К.І.С., 2004. 112 с.

формування й розвиток в учнів здатності практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки та досвід успішних дій у ситуаціях професійної діяльності та соціальної практики[2]. За О.В. Савченко, загальною ідеєю компетентнісного підходу є компетентнісно орієнтована освіта, спрямована на комплексне засвоєння знань і способів практичної діяльності, завдяки яким людина успішно реалізує себе в різних галузях життєдіяльності[3]. А.В. Хуторський вводить поняття освітньої компетенції, під якою розуміє сукупність смислових орієнтацій, знань, умінь і досвіду діяльності щодо об'єктів реальної дійсності[4]. Н.В. Кузьміна в контексті педагогічної діяльності розглядає методичну компетентність як один з основних елементів професійної компетентності педагога, яка включає в себе компетентність у галузі способів формування знань, умінь і навичок в учнів[5]. Компетентний педагог добре володіє методикою викладання, чітко визначає своє ставлення до різних методичних систем, володіє своїм індивідуальним стилем діяльності в методиці.

У психолого-педагогічній літературі виділяється кілька підходів до визначення феномену професійної компетентності, таких як: функціонально-діяльнісний, аксіологічний, універсальний, особистісно-діяльнісний.

У межах функціонально-діяльнісного підходу компетентність описується як єдність теоретичної і практичної готовностей до здійснення педагогічної діяльності, до виконання професійних функцій, за якої основні параметри задаються функціональною структурою педагогічної діяльності. Аксіологічний підхід дозволяє розглядати професійну компетентність як освітню цінність, що передбачає введення людини в загальнокультурний світ цінностей, у просторі якого вона реалізує себе як фахівець і професіонал. Згідно з універсальним підходом професійна компетентність пов'язується, з одного боку, з базовою кваліфікацією фахівця, з іншого – дозволяє людині зорієнтуватися в широкому колі питань, не обмежених

---

[2] Глузман О.В. Базові компетентності: сутність та значення в життєвому успіху особистості. *Педагогіка і психологія.* 2009. № 2. С. 51–60.

[3] Савченко О.П. Компетентнісний підхід у сучасній вищій школі. *Педагогіка і наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку.* 2010. № 3. С. 16–23.

[4] Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования. *Народное образование.* 2003. № 2. С. 58–64.

[5] Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. М.: Высшая школа, 1990. 117 с.

спеціалізацією. Це забезпечує соціальну і професійну мобільність особистості, відкритість до змін і творчого пошуку, здатність до самовираження, самотворення, самоосвіти. У межах особистісно-діяльнісного підходу розглядається праця й особистість педагога як людини в професії через специфіку педагогічної діяльності, яка передбачає взаємодію з іншими людьми і вплив на них. Як зазначає К.Е. Безукладников, «професійна компетентність – це психологічне новоутворення, що включає в себе, поряд із когнітивним і поведінковим аспектами, довготривалу готовність до професійної діяльності як інтегративну властивість особистості»[6].

Компетентнісна модель здійснює спробу внести особистісний сенс в освітній процес і протистоїть «психологічному» підходу. «Особистісні знання є не тільки використанням засвоєного, прочитаного як деякої «цінності», але знанням у сенсі участі у своєму житті»[7]. Сукупності фахових компетенцій за певними ознаками допомагають по-новому підійти до розроблення структури інтегрованих умінь поліпредметного змісту та методики їх формування[8].

Компетентнісна модель освіти – це акцентування уваги освіти на результаті. Результатом є не сума засвоєної інформації, а здатність людини діяти в проблемних ситуаціях. Можна виділити принципи цієї моделі: 1) принцип підпорядкування знання вмінню і практичній потребі; 2) адаптацію завдань освіти щодо підготовки до життя; 3) орієнтацію на безперервність освіти та самоосвіти протягом усього життя.

Сьогодні поняття «компетентність» розширено, в нього включені особистісні якості людини. Тобто, компетентність є інтегративним ресурсом, який забезпечує успішну діяльність за рахунок засвоєних теоретичних і практичних знань, що сприяє в цілому досягненню кінцевих цілей здійснюваної діяльності в різних соціально значущих сферах. З таких позицій ключових освітніх компетенцій стає вже сім: ціннісно-смислова, загальнокультурна, навчально-пізнавальна, інформаційна, комунікативна, соціально-трудова та компетенція

---

[6] Безукладников К.Э., Крузе Б.А., Осколкова В.Р. Технология развития готовности будущего учителя к педагогической самореализации. Перм. гос. пед. ун-т, 2011. 133 с.

[7] Боришевський М.Й., Пилипенко Л.І., Пенькова О.І. Виховання духовності особистості. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 104 с.

[8] Андрущенко В.П., Бондар В.І. Модернізація педагогічної освіти відповідно до викликів XXI століття. *Науковий вісник Серія: Педагогічні науки.* 2010. Вип. 1. 28. С. 12–20.

особистісного вдосконалення. Вони не суперечать ключовим компетенціям, виділеним Радою Європи, і можуть реалізовуватися в практиці дошкільної освіти.

Успішність педагогічної діяльності багато в чому залежить від уміння і здатності кожного педагога мобілізувати свої власні зусилля на систематичну розумову роботу, раціонально будувати свою діяльність, керувати своїм емоційним і психологічним станом, використовувати свій потенціал, проявляти творчу активність.

Наведемо ***структуру ключових компетенцій в освіті***. *Навчальні компетенції* – організація процесу вивчення і вибору власної траєкторії освіти, вирішення навчальної та самоосвітньої проблеми, визначення та запровадження освітнього досвіду, прийняття на себе відповідальності за одержувану освіту; *дослідницькі компетенції* – отримання й обробка інформації, звернення до різних джерел і їх використання, організація експертних консультацій, підготовка й обговорення різних видів матеріалів у різноманітних аудиторіях, використання нормативних документів і їх систематизація в самостійно організованій діяльності; *соціально-особистісні компетенції* – критичний огляд того чи іншого аспекту розвитку суспільства, визначення зв'язку між сучасними та минулими подіями, усвідомлення важливості політичного й економічного контекстів освітніх і професійних ситуацій, оцінювання соціальних подій, пов'язаних зі здоров'ям, споживанням і навколишнім середовищем, розуміння творів мистецтва і літератури; *комунікативні компетенції* – вислуховування і прийняття до уваги поглядів інших людей; розуміння і вміння говорити, читати і писати кількома мовами; виступати на публіці, дискутувати.

Необхідною складовою частиною професіоналізму людини є *професійна компетентність* – сукупність професійних і особистісних якостей, необхідних для успішної педагогічної діяльності; здатність вирішувати професійні проблеми, завдання в умовах професійної діяльності; сума знань і вмінь, яка визначає результативність і ефективність праці; комбінація особистісних і професійних якостей. Визначається мотивованим прагненням до безперервної освіти і самовдосконалення, творчим і відповідальним ставленням до справи. Бути компетентним означає вміти мобілізувати в певній ситуації отримані знання та досвід. Найчастіше поняття професійної компетентності вживається інтуїтивно для вираження високого рівня кваліфікації та професіоналізму. У педагогіці цю категорію

розглядають або як похідний компонент від «загальнокультурної компетентності» (М.С. Розов, О.В. Бондаревська), або як «рівень освіченості фахівця» (Б.С. Гершунський, А.Д. Щекатунова).

Розвиток професійної компетентності – це розвиток творчої індивідуальності, сприйнятливості до педагогічних інновацій, здатності адаптуватися до зміни педагогічного середовища. Компетентність фахівця-педагога проявляється в знаннях, обізнаності, авторитеті в педагогічній галузі. Некомпетентність виявляється в невмінні передбачити варіанти розвитку процесу в практичній педагогічній діяльності.

Компетентного педагога характеризують знання у предметній галузі; особистісно-гуманістична орієнтація; володіння сучасними педагогічними технологіями; здатність до інтеграції з досвідом; креативність у професійній сфері; наявність рефлексивної культури. Професійно компетентний педагог на високому рівні здійснює педагогічну діяльність, педагогічне спілкування, досягає стабільно високих результатів у розвитку та вихованні.

Відповідно до визначення поняття «професійна компетентність» оцінювання рівня професійної компетентності педагогічних працівників пропонується здійснювати з використанням трьох критеріїв: володіння сучасними педагогічними технологіями та їх застосування в професійній діяльності; готовності вирішувати професійні предметні завдання; здатності контролювати свою діяльність відповідно до прийнятих правил і норм.

Таким чином, під професійною компетентністю розуміється комплексний ресурс особистості, який залежить від необхідного для цього набору професійних компетенцій.

Різними авторами розроблені різні моделі і варіанти компонентного складу професійної компетентності педагога. Так, В.А. Адольф у структуру професійної компетентності педагога включає компоненти: теоретико-методологічний, культурологічний, предметний, психолого-педагогічний, технологічний[9]. У трактуванні В.А. Сластьоніна визначення професійної компетентності висловлює єдність теоретичної і практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності; якість вирішення педагогічних завдань визначається рівнем професійної

[9] Адольф В.А. Обновление процесса подготовки педагогов на основе моделирования профессиональной деятельности. Красноярск, 2005. 212 с.

компетенції педагога, його майстерності[10]. У науковій літературі використовуються обидва терміни: педагогічна компетентність (Л.Н. Мітіна) і професійна компетентність (В.А. Сластьонін), іноді ці терміни об'єднуються: професійно-педагогічна компетентність (Г.С. Сухобська).

Багато сучасних дослідників виділяють у структурі професійної педагогічної компетентності методичну компетентність – здатність розпізнавати і вирішувати методичні завдання, проблеми, що виникають у педагогічній діяльності. Т.Н. Гущина визначає методичну компетентність як сукупність методичних знань, операційно-методичних і психолого-педагогічних умінь, що формуються в процесі професійної підготовки педагога, а також технологічну готовність професійно використовувати в навчальному процесі сучасні інформаційні та комунікаційні навчальні технології, методики і прийоми, адаптуючи їх до різних педагогічних ситуацій[11].

Методична компетентність формується в процесі професійної підготовки педагога і, як наслідок, формує його ціннісні орієнтири, готовність до творчої самореалізації в педагогічній діяльності; передбачає здатність до методичної рефлексії, вміння критично оцінювати і переосмислювати якості власної навчальної діяльності, аналізувати прийоми і вправи, що використовуються, з погляду їх ефективності.

Поряд із методичною компетентністю дослідники називають методичну культуру[12], яка включає в себе знання результативних методик навчання і виховання, структури і змісту методичної діяльності, володіння методичною термінологією.

Виходячи з уявлень про методичну компетентність і визначення методичної культури, вбачаємо за можливе розглядати методичну культуру як невід'ємну частину методичної компетентності.

---

[10] Сластенин В.А. Исаев И.Ф., Шиянов Е.Н. Педагогика: учеб. пособ. М.: Академия, 2002. 576 с.

[11] Гущина Т.Н. Формирование методической компетентности педагогических работников дополнительного образования детей в процессе повышения квалификации. Ярославль, 2001. 252 с.

[12] Березюк О.С., Власенко О.М. Формування загальнокультурної компетенції майбутніх фахівців: збірник наукових праць. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 2013. 122 с.

Таким чином, професійна компетентність педагога включає в себе предметну (спеціальну), психолого-педагогічну, диференційовано-педагогічну, методичну, рефлексивну ***складові частини.***

Предметна (спеціальна) компетентність включає: знання в галузі дисципліни; орієнтацію в сучасних дослідженнях; володіння методиками викладання дисципліни (вміння орієнтуватися в розмаїтті різних методів і прийомів навчання); використання сучасних педагогічних технологій навчання. *Психолого-педагогічну компетентність* розглядаємо як володіння базовими психолого-педагогічними знаннями і вміннями, які зумовлюють успішність вирішення широкого кола виховних та освітніх завдань; уміння виявляти індивідуальні здібності дітей і будувати освітній процес із їх урахуванням; уміння виявляти прогалини в знаннях і вміннях дітей, реалізувати індивідуальні способи роботи з ліквідації прогалин; уміння встановлювати педагогічно доцільні взаємини з дітьми, колегами, батьками; вміння створювати сприятливий мікроклімат у педагогічному колективі. *Диференційно-психологічна компетентність* включає вміння виявляти особистісні особливості, установки і спрямованість дітей, визначати і враховувати емоційний стан людей, уміння грамотно будувати взаємини з керівниками, колегами, дітьми, батьками. *Методична компетентність* – це вміння планувати, відбирати, синтезувати і конструювати навчальний матеріал; уміння організовувати різні форми занять; уміння реалізовувати діяльнісний підхід до навчання і вміння організувати навчальну роботу; вміння застосовувати інноваційні технології навчання; кваліфіковане застосування здоров'язберігаючих технологій навчання; вміння використовувати прийоми педагогічної техніки у формуванні ключових компетенцій; уміння організовувати самостійну роботу на заняттях. *Рефлексія педагогічної діяльності,* або *аутопсихологічна компетентність,* включає вміння усвідомлювати рівень власної діяльності, своїх здібностей, знання про способи професійного вдосконалення, вміння бачити причини недоліків у своїй роботі, бажання самовдосконалюватися.

Функції методичної компетентності: *інформаційно-орієнтовна* – передбачає неоднозначне трактування освітнього процесу (педагогічної діяльності), варіативне бачення шляхів вирішення дидактичних завдань; здатність вирішувати протиріччя між складністю дидактичних завдань і обмеженістю часу й інших ресурсів на їх вирішення; *регулятивна* (*рефлексивності, стійкості*) – забезпечення

стійкості педагога до труднощів професійної діяльності; *оптимізаційна* – поліпшення умов освітнього процесу (навчальної діяльності, процесу управління цією діяльністю); *адаптаційна* – адаптація накопиченого суспільством наукового знання до реалій навчального процесу (перетворення наукової інформації в навчальну), методів і форм навчання – до контингенту, цілей і завдань навчання; *профілактична* – спрямована на запобігання можливим труднощам в освітньому процесі; *спонукальна* (*мотиваційна*) – сприяє розширенню кругозору педагога і формуванню професійного досвіду, визначає склад і силу мотивації до педагогічної діяльності; *розвивальна* (*виховна, освітня*) – належний рівень методичної компетентності забезпечує можливість розвитку пов'язаних із нею компетенцій і особистісно-професійних якостей; *консолідуюча* – консолідація зусиль педагога й освітнього середовища для поліпшення умов навчального процесу; *інтегруюча* – забезпечує цілісність професійної компетентності педагога (єдність науково-теоретичної, методичної, психолого-педагогічної, дослідницької та інформаційної компетентності); *соціалізуюча* – дозволяє особистості педагога виробити в процесі діяльності позитивне, емоційне, стійке ставлення до самої діяльності, завдяки їй відбувається подальший розвиток професійної компетентності; *диференціююча* (*оціночно-прогностична*) – дозволяє педагогу в умовах зростаючих вимог до його діяльності (складності професійних завдань), розширення контактів, діалогів, видів діяльності конструктивно взаємодіяти з освітнім середовищем; *комунікативна* – забезпечує педагогу позитивну соціальну взаємодію з освітнім середовищем, використання її соціокультурного потенціалу для підвищення ефективності своєї професійної діяльності.

Професійна компетентність педагога формується у закладі вищої освіти, однак її розвиток може здійснюватися тільки в процесі педагогічної діяльності. Педагогічна практика стимулює формування професійної компетентності. Більшість дослідників відзначають, що серед професійних труднощів, які доводиться долати на практиці, найбільш типовими є труднощі методичного характеру.

Відповідність структури методичної підготовки рівням прояву методичної компетентності: лекційні заняття з «методичних» дисциплін – теоретичний; семінарські (практичні) заняття з «методичних» дисциплін – інтуїтивний, теоретичний, квазіпрофесійний, практико-імітуючий; курсова робота з теорії

(технології) і методики навчання – теоретичний, науково-методичний; навчальна практика за науковим профілем спеціальності (навчально-дослідна практика) – теоретичний, науково-методичний, професійний, координований; педагогічна практика – інтуїтивний, теоретичний, науково-методичний, професійно координований, професійний; випускна кваліфікаційна робота з теорії (технологій) і методик навчання – теоретичний, науково-методичний; науково-дослідницька діяльність – теоретичний, науково-методичний рівень.

У цілому, методична підготовка вихователя закладу дошкільної освіти – це процес і результат оволодіння системою методичних знань, навичок і умінь і готовність до їх реалізації в професійній діяльності. Це сформована на базовому рівні здатність і готовність до проектування і здійснення навчального процесу, а також до рефлексії власної викладацької діяльності. Зміст методичної компетентності визначається структурою провідної діяльності педагога, що дозволяє говорити про неї як про функціональний компонент і мету підготовки бакалавра педагогічної освіти.

Таким чином, у структурі професійно-педагогічної компетентності майбутнього вихователя провідна роль належить методичній компетентності, оскільки її сформованість дозволяє вирішувати професійні завдання в процесі реалізації цілей освіти, виховання і розвитку дітей.

2. Характеристика та компонентний склад методичної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти

Методична компетенція визначає здатність і готовність до цілеспрямованого, планомірного способу дій під час виконання професійних завдань, вирішення проблем. Самостійно вибираються, застосовуються й удосконалюються вивчені методи мислення і способи роботи або стратегії вирішення для подолання робочих завдань і проблем. Методична робота охоплює також самостійну організацію й оцінку, що вимагає особистісної ініціативи і творчості.

Методична компетентність вихователів закладів дошкільної освіти є інтегральною багаторівневою професійно значущою характеристикою особистості та діяльності педагога, що базується на результативному професійному досвіді; відображає системний рівень функціонування методологічних, методичних і дослідницьких знань, умінь, досвіду, мотивації, здібностей і готовності до творчої самореалізації в науково-

методичній і педагогічній діяльності в цілому, передбачає оптимальне поєднання методів професійної педагогічної діяльності[13].

Методична компетентність може розглядатися також як спеціальна компетентність, що реалізує базові та ключові компетентності стосовно специфіки професійної педагогічної діяльності. Як зазначає В.А. Адольф, методична компетентність є «розгорнутою системою знань із питань конкретної побудови викладання тієї чи іншої дисципліни». Поряд із пізнавальною складовою частиною вчений виділяє діяльнісний і особистісний компоненти методичної компетентності: компетентним, на думку В.А. Адольфа, слід називати педагога, який добре володіє методикою викладання, чітко визначає своє ставлення до різних методичних систем, володіє своїм індивідуальним стилем діяльності в методиці. А.М. Столяренко, розглядаючи методичну сторону роботи педагога, вказує на те, що традиційно вона зводилася до методів навчання, та зазначає, що методична система освітньо-педагогічного процесу покликана надати можливість руху суб'єктам, засобам і умовам цього процесу, спрямувати в потрібне русло й ефективно їх реалізувати.

Методична компетенція є не просто частиною предметної компетенції, а й об'єднує в собі соціально-психологічну, професійно-комунікативну та інформаційну. У цілому методичну компетенцію педагога вчені розглядають як здатність не тільки розпізнавати, але й вирішувати методичні завдання, проблеми, що виникають у процесі педагогічної діяльності педагога.

З одного боку, методична компетенція – це система сформованих теоретичних знань у галузі методики викладання предмета і комплексних методичних умінь, що забезпечують здійснення основних педагогічних функцій: освітньої, проектувальної, контрольної та функції саморозвитку, їх можна виділити як провідні. З іншого – це володіння методичними прийомами, спрямованими на організацію процесу освіти в цілому й управління ним.

Методична компетенція може бути представлена двома ***рівнями***: компетенцією в педагогічній та управлінській діяльності та компетенцією у плануванні і здійсненні навчального процесу. Перший із них може бути реалізований через операційно-структурні

[13] Алексєєнко-Лемовська Л.В. Методична компетентність вихователів дошкільних навчальних закладів: сутність та концептуальні засади. *Наукові записки.* Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. Вип. CXXVI (126). С. 14–23.

(організаторську, гностичну, конструктивно-планувальну) функції, а другий – через цілепокладання (виховну, розвивальну, комунікативну) функції.

Визначаючи методичну компетенцію, виділяємо дві її ***складові частини***: 1) вміння педагога здійснювати загальноприйняту педагогічну діяльність; 2) вміння проектувати і конструювати педагогічні новації, що передбачає професійний відбір змісту інновації, проектування реалізації цього змісту через застосування сучасних педагогічних технологій; прогнозування очікуваного результату, який може бути отриманий у ході реалізації новації, опис критеріїв оцінювання ефективності спроектованої новації.

Методична компетенція є сукупністю компетенцій у плануванні навчального процесу в педагогічній та управлінській діяльності. Структуру педагогічного мислення складають продуктивне, аналітичне, репродуктивне, творче та методичне мислення.

Основними складниками методичної компетенції є творче і методичне мислення. Основним показником розвитку методичної компетенції педагогів служить рівень розвитку методичного та творчого мислення, що може проявитися в тому, яким способом ставляться і вирішуються педагогічні завдання різного плану (стратегічного, тактичного й оперативного).

Таким чином, методична компетенція педагогів – це інтегративна якість особистості, що характеризує професійну готовність педагогічного працівника до соціально-психологічної, комунікативної та інформаційної діяльності, здатність його до рефлексії та застосування методичних прийомів і технологій для проектування освітнього процесу в інноваційному освітньому середовищі, орієнтованому на розвиток особистості дитини.

Методична компетентність включає такі ***компоненти***: когнітивний, психологічний, особистісний, діяльнісний, рефлексивний.

Когнітивний компонент методичної компетентності реалізується в організаційних формах навчання, які характеризуються дидактичними цілями, місцем їх проведення, тривалістю, змістом діяльності педагога та дитини.

Зміст когнітивного компонента складають спеціальні знання з предмета і специфіка методики його викладання, освітні стандарти з предмета і вимоги до освоєння; приблизні програми і підручники з предмета; вимоги до обладнання; знання вікових психофізіологічних особливостей; нормативно-правові знання, тобто знання сучасних

вимог до освітніх програм і до результатів освіти. Крім того, педагог повинен володіти знаннями щодо основних напрямів і перспектив розвитку освіти та педагогічної науки, основ права, наукової організації праці.

Ґрунтується когнітивний компонент на вміннях, складових частинах теоретичної підготовки вихователя: аналітико-синтетичних (вмінні аналізувати програмно-методичні документи, виявляти методичні проблеми і визначати шляхи їх вирішення, вмінні класифікувати, систематизувати методичні знання); прогностичних (вмінні прогнозувати ефективність обраних засобів, форм, методів і прийомів, вмінні застосовувати методичні знання, вміння, навички в нових умовах); конструктивно-проектувальних (вмінні структурувати і вибудовувати процес навчання, відбирати зміст і форми проведення занять, добирати методики, методи та прийоми, вмінні планувати методичну діяльність).

Методична компетентність вихователів закладів дошкільної освіти включає: знання та навички в галузі теорії, технології і методики викладання (педагогіки, психології, педагогічної антропології, лінгвістики); володіння методичною термінологією; комунікативну компетентність; готовність, здатність, уміння розвивати іншомовну комунікативну компетенцію; методичні вміння: аналізу, реалізації педагогічної діяльності, планування, педагогічного дизайну; дидактичні та творчі здібності, здатність застосовувати наявні знання в практичній діяльності; культуру мовлення і культуру спілкування; досвід вирішення навчальних методичних завдань; досвід квазіпрофесійної та професійної діяльності; критичне методичне мислення; знання і розуміння теоретичних основ педагогічної технології; знання сутнісних характеристик педагогічних та інформаційних технологій; розуміння сутності технологічного підходу до організації педагогічної діяльності; розуміння можливостей використання тих чи інших технологій; знання закономірностей і правил проектування і реалізації в реальному процесі навчання конкретних технологій; знання форм, видів і методів контролю і діагностики результатів навчання.

Практика і досвід показали, що основними показниками розвитку методичної компетентності педагогів може служити рівень розвитку методичного та творчого мислення, що проявляється в способах постановки і вирішення навчально-професійних завдань управління навчанням і вихованням особистості.

Під методичним мисленням педагога розуміємо особливості розумової діяльності, зумовлені характером і видом професійної праці; це певне бачення педагогом процесу конструювання й організації навчання, бачення дітей; явище багаторівневе, тому що в ньому відображаються конкретні установки, психолого-педагогічні знання, професійно-особистісні якості, способи розумових і практичних дій.

О.Л. Зубков, досліджуючи складові частини методичної компетентності педагога, виділив такі її елементи: методичне мислення особистісного компонента, методичну культуру діяльнісного компонента і методичну творчість когнітивного компонента. Методична культура розглядається як інтегрований показник ефективності праці педагога, вища форма активності і творчої самостійності, стимул і умова вдосконалення навчального процесу, передумова для виникнення нових методичних ідей і шляхів їх вирішення, суб'єктний аспект професійної діяльності, здатність узагальнювати методичний досвід у своїй діяльності. Методична творчість – майстерність і мистецтво, зумовлене індивідуальністю педагога, вмінням формувати і розвивати знання[14]. Такі дослідники, як Г.В. Абросимова, В.Л. Бенін, І.Ф. Ісаєв, Н.В. Сєдова та ряд інших вважають, що методична культура формується у максимальному прояві творчості. К.Д. Ушинський підкреслював, що педагогічна діяльність – один із видів мистецтва, яке вимагає від педагога високорозвиненого творчого мислення.

Головне в методичній роботі – раціональна й ефективна організація діяльності дітей із метою оптимального навчання, виховання і розвитку особистості кожного з них, враховуючи, що інтелект у людини єдиний і єдині механізми мислення, але різні форми розумової діяльності, оскільки різні завдання стоять в тому чи в іншому випадку перед розумом людини.

Специфіка методичного мислення педагога визначається тим, що це не тільки пізнавальний, але і конструктивно-перетворювальний процес. Найважливішою рисою цього виду мислення є осмислення кожної навчально-виховної ситуації, оперативний вибір і реалізація оптимального варіанта її вирішення в межах методичної культури педагога. Методичне мислення – це мислення, яке забезпечує вміння педагога застосовувати наявні знання для реалізації цілей виховання і

[14] Зубков А.Л. Развитие методической компетентности учителей в условиях модернизации общего образования. Екатеринбург, 2007. 22 с.

навчання відповідно до методичної теорії та конкретних умов навчання.

Особливості методичного мислення зумовлені також загальною стратегією педагогічної роботи, її «надзавданням», яке полягає в тому, щоб, включивши дитину в діяльність і спілкування, зробити її суб'єктом цієї діяльності. Необхідно підкреслити, що поняття «методичне мислення» відображає не тільки особливості розумової діяльності педагога, а й професійну специфіку його сприйняття, уваги, уяви, пам'яті, а також особливості його емоційно-вольової сфери. Рівень сформованості методичного мислення дозволяє охарактеризувати ступінь методичної компетентності педагога.

Таким чином, педагог, який поєднає в собі методичне мислення, методичну культуру і методичну творчість, здатний створювати нові інноваційні методичні продукти, необхідні педагогічній громадськості. Поєднання всіх цих якостей дозволяє стверджувати, що у педагога сформована методична компетентність, він орієнтується в змінах, які відбуваються в освіті.

Структуру методичної компетенції педагога неможливо розглядати без *особистісного компонента*. «Особистість» – це суб'єкт діяльності, який виробляє новий матеріальний або духовний продукт. Провести такий новий продукт – означає здійснити акт творчості. Тому поняття «особистість» і «творчість» невіддільні одне від одного[15]. Діяльність педагога неповноцінна, якщо вона будується на відтворенні одного разу засвоєних методів роботи. Це «не сприяє розвитку особистості самого педагога. Без творчості немає педагога-майстра»[16].

Дослідники (А.А. Хуторський) виділяють такий вид компетенції, як «компетенція особистісного самовдосконалення», спрямована на освоєння фахівцем способів фізичного, духовного й інтелектуального саморозвитку, емоційної саморегуляції та самопідтримки. Реалізація цього компонента, на думку вченого, виражається в розвитку, перш за все, необхідних особистісних якостей, і на цій основі – поведінки. Л.І. Анцифєрова розуміє професійну компетентність як сукупність професійних властивостей. А.К. Маркова в структурі професійної компетентності виділяє блок особистісних особливостей, що забезпечують оволодіння педагогом професійними знаннями і вміннями. Важливість і значущість цього компонента також знаходить

[15] Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. Смысл. Академия, 2005. 352 с.
[16] Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. СПб. 2009. 720 с.

своє підтвердження в дослідженнях К.А. Абульханової-Славської, Г.А. Бокарєва, А.А. Деркач, Н.В. Кузьміної, Г.Н. Петрової, О.М. Шиянова.

Особистісний компонент методичної компетентності вихователя закладу дошкільної освіти співвідносимо з уміннями, пов'язаними з психологічним аспектом особистості педагога: комунікативними, перцептивними, рефлексивними. Педагог повинен створювати і постійно вдосконалювати свою педагогічну концепцію, освоювати та, за потреби, виробляти нові методи педагогічної діяльності. Будь-яка людина в професійній діяльності зможе досягти вищих рівнів майстерності, освоюючи нові способи діяльності та вирішуючи складніші завдання. Особистісний компонент методичної компетентності співвідноситься з уміннями, пов'язаними з психологічною складовою частиною особистості педагога.

Найважливішою характеристикою особистості є її спрямованість, а найбільш істотним показником професійної спрямованості педагога постає усвідомлення ним своєї діяльності як безперервного процесу розв'язання педагогічних завдань із метою розвитку особистості дитини.

Змістовною характеристикою особистісного компонента методичної компетентності є ціннісно-смислова цілісність особистості фахівця; ціннісно-смислове ставлення до дитини, до себе, до професії, а також професійно-педагогічна спрямованість, що виявляється в комплексі гуманістичних особистісних якостей.

Особистісний компонент компетентності вихователя включає як загальнолюдські, так і професійно-орієнтовані особистісні якості фахівця: загальнолюдські особистісні якості (любов до дітей, доброту, милосердя, співчуття, чуйність, емоційну чуйність, співпереживання, співчуття, безкорисливість, альтруїзм); професійно-орієнтовані особистісні якості (врівноваженість, витримку, терпіння, терпимість, самоконтроль, самовладання, гнучкість мислення, стресостійкість, професійну мобільність, психолого-педагогічну пильність, спостережливість, професійну працездатність, самовідданість, соціальну активність).

Наведені особистісні характеристики вписуються в загальний перелік професійно-особистісних якостей фахівця в галузі дошкільного виховання і зумовлюють специфіку прояву та зміст особистісного компонента методичної компетентності.

Зміст *діяльнісного компонента* в структурі методичної компетенції педагога передбачає, що педагог вміє використовувати у своїй діяльності широкий набір методичних засобів, форм і прийомів, які дозволяють дотримуватися вимог, що пред'являються до результатів освоєння предмета. З метою контролю власної діяльності та діяльності дітей педагог закладу дошкільної освіти повинен володіти вмінням застосовувати засоби діагностики – як навчальної, так і психологічної.

Діяльність – це форма активної цілеспрямованої взаємодії людини з навколишнім світом. Основні положення загальної теорії діяльності є відправною точкою формування особистісно-діяльнісного підходу до навчання. У діалектико-матеріалістичному розумінні діяльності затверджується її предметний характер, єдність предметного і чуттєвого. У такому розумінні діяльність здійснюється людиною – суб'єктом або сукупністю суб'єктів, певною людською спільністю. Людина як суб'єкт діяльності планує, організовує, спрямовує, коригує її. Водночас сама діяльність формує людину як її суб'єкта, як особистість. Суб'єктність діяльності (В.І. Слободчіков, А.В. Петровський) розглядається в якості однієї з її основних характеристик (С.Л. Рубінштейн, К.А. Абульханова, А.В. Брушлинський, В.А. Лекторський, В.В. Давидов). За визначенням А.Г. Асмолова, «діяльність є системою взаємодій суб'єкта зі світом, у процесі яких відбувається породження психічного образу, втілення його в об'єкті, здійснення і перетворення опосередкованих психічним чином відносин суб'єкта у предметній дійсності»[17].

Суттєвою характеристикою діяльності є її мотивованість, розглядаючи яку, звертаємо увагу насамперед на початковий момент діяльності, тобто її передумову – потребу, що знайшла себе в предметі. Внутрішній мотив входить у саму структуру діяльності. Поряд із внутрішніми мотивами діяльність збуджується і зовнішніми – широкими соціальними чи вузько особистісними (Л.І. Божович), які самі по собі не забезпечують включення в освітню діяльність, спрямовану на засвоєння навчального матеріалу. Вони не визначають прийняття навчального завдання. У цей процес повинні бути включені внутрішні, пізнавальні мотиви. Зовнішні мотиви за певних умов стають «дієвими». Таке визначення діяльності означає, що вона завжди предметна і мотивована. І якщо предмет діяльності – це те, на що вона

[17] Асмолов А.Г. Личность как предмет психологического исследования. М., 1988. 90 с.

спрямована, то визначення мотиву – це відповідь на питання, навіщо відбувається ця діяльність.

Визначальною характеристикою людської діяльності є її цілепокладання, або цілеспрямованість. Мета діяльності, точніше, дій, що входять у неї, інтегрує її і спрямовує початок. У загальнометодологічному плані мета характеризує передбачення в мисленні результату діяльності та її реалізації за допомогою певних засобів. Перш ніж здійснювати будь-яку діяльність, людина, як зазначав Л. Фейєрбах, «має в голові ідею, образ, який вона здійснює»[18].

Мета, план, передбачення результатів майбутньої дії відрізняють специфічну форму взаємодії саме людини з навколишньою дійсністю. Крім інтенціонального (й ідеального), дія має й операційний аспект, який визначається не метою самою по собі, а функціонально значущими властивостями реальності. Поняття функціонально значущих властивостей включає умови і предметні властивості реальності.

Все розглянуте підкреслює, з одного боку, смислову ємність категорії «діяльність» у таких її характеристиках, як суб'єктність, предметність, активність, цілеспрямованість, вмотивованість, усвідомленість, а з іншого – її функціональну пояснювальну силу завдяки компонентам її психологічного змісту (предмету, засобам, способам, продукту, результату) і зовнішньої структури, що включає дії, операції.

Уміння самостійно відбирати необхідний навчальний матеріал відповідно до поставлених педагогічних цілей і завдань дозволяє підготувати заняття оптимально наповненим і результативним. Володіння вихователем ІКТ-компетенцією є необхідною вимогою, яка має бути відображена в посадовій інструкції, оскільки інформаційна культура педагога – це сукупність алгоритмів педагогічної діяльності, пов'язаних із широким застосуванням нових інформаційних і комунікаційних технологій в освітньому процесі, яка виступає як фундамент професійної компетентності вихователя закладу дошкільної освіти.

Інтенсивний розвиток сучасних інформаційних технологій вимагає сьогодні не тільки безпосереднього володіння вихователем закладу дошкільної освіти мультимедійною технікою, а й розуміння

[18] Шинкарук В.И., Булатов М.А. Очерки по философии Л. Фейербаха. Киев: Наукова думка, 1982. 336 с.

теоретичних основ інформаційного програмування на різних рівнях. Застосування ІКТ у сфері дошкільної освіти, з одного боку, зумовлює поступове зникнення трансляційного компонента педагогічної діяльності, з іншого – відкриває нові можливості в процесі формування пізнавальної активності дітей дошкільного віку.

Таким чином, діяльнісний компонент методичної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти містить у собі накопичені професійні знання і вміння, вміння актуалізувати їх у потрібний момент і використовувати в процесі реалізації своїх професійних функцій; передбачає оволодіння вихователем дослідними і творчими вміннями; включає: вміння технологічно сформулювати цілі вивчення окремих тем; уміння проектувати технологічний процес (етапи, способи організації навчання, методи і форми роботи педагога та дітей); уміння розробити технологічні карти окремих занять або системи занять; уміння здійснити вибір технологій навчання; вміння управляти процесом засвоєння матеріалу; вміння здійснювати моніторинг і діагностику освітнього процесу; вміння працювати на комп'ютері; володіння навичками складання електронних навчальних матеріалів.

Рефлексивний компонент структури методичної компетентності включає в себе готовність педагога проводити оцінку і самооцінку педагогічної діяльності й отриманих результатів, своєчасно вносити корективи в освітню діяльність; здійснювати аналітико-прогностичну діяльність. Це необхідна складова частина методичної компетентності педагога, оскільки проводити оцінку та самооцінку педагогічної діяльності й отриманих результатів і своєчасно вносити корективи в освітню діяльність – це те, що дозволяє педагогу своєчасно змінювати і коригувати освітню діяльність відповідно до поставлених цілей і вимог до результатів.

Рефлексія в педагогічному процесі є процесом самоідентифікації суб'єкта педагогічної взаємодії зі сформованою педагогічною ситуацією, з тим, що становить педагогічну ситуацію: дітьми, педагогом, умовами розвитку учасників педагогічного процесу, середовищем, змістом, педагогічними технологіями. Рефлексуючий педагог – мислячий і такий, що аналізує, досліджує свій досвід, «вічний учень своєї професії» з постійною потребою до саморозвитку та самовдосконалення (Д. Дьюі).

Завдяки рефлексивному усвідомленню своєї професійної ідентичності й автономії педагог займає певну професійну позицію, яка

дозволяє йому вибудовувати професійну діяльність, що дає змогу досягти запланованих освітніх результатів.

Педагогічна діяльність відрізняється низкою особливостей, до яких можна віднести спрямованість, керуючий, творчий характер; характеризується варіативністю і спрямована на вирішення низки професійних завдань. Щохвилини перед педагогом стоять завдання різного характеру: виконавського, проектувального, аналітичного. Якщо під час вирішення завдань виконавського типу рефлексивні елементи ніби «розчинені» в практичній діяльності, виконуючи свою фундаментальну функцію «зворотного зв'язку», то завдання проектувального й аналітичного типу більш «рефлексогенні», і їх продуктивне рішення можливе лише з виходом у рефлексивну позицію щодо своєї діяльності.

Рефлексія є найважливішою професійно значущою якістю особистості педагога, яка поряд з емпатією і динамізмом визначає рівень його професійної придатності. Як основний психологічний механізм організації освітньої взаємодії, рефлексія дозволяє описати цю взаємодію як процес рефлексивного управління навчальною діяльністю.

З аналізу робіт, у яких розглядається питання про сутність поняття рефлексії з погляду педагогіки, можна виявити три основні підходи: одні автори розглядають рефлексію як діяльність, інші – як компонент педагогічних здібностей педагога, треті – як психічне новоутворення особистості (А. Вербицький, Б. Гершунський, А. Маркова, В. Сєріков, В. Сластьонін).

Педагог не тільки вибирає в конкретній ситуації той чи інший метод або методику навчання з різноманіття наявних, а й створює їх. Це можливо в тому разі, якщо він володіє компетентністю, необхідними здібностями, отримав відповідну підготовку, володіє засобами і способами рефлексії своєї практики, переходу від опису діяльності до її критики і нормування, а також до зіставлення з наявними методами і методиками.

Вищевказані аспекти компетентності необхідно формувати в молодих вихователів закладів дошкільної освіти. Здатність до рефлексії, тобто до переосмислення стереотипів власного досвіду, виступає однією з головних характеристик особистості сучасного вихователя. У процесі рефлексії забезпечуються самопізнання, саморозвиток і саморегуляція особистості. Рефлексія передбачає самоконтроль, свідомість дій.

Рефлексивні процеси в професійній діяльності вихователя проявляються і в ситуації безпосередньої взаємодії, і в процесі проектування і конструювання ним освітньої діяльності, а також на етапі самоаналізу і самооцінки власної діяльності, самого себе як суб'єкта. Систематичне здійснення рефлексивної діяльності вихователем сприяє становленню його професійної компетентності і «готовності доцільно діяти відповідно до вимог справи». Тільки суб'єкт, який розвивається, здатний «розбудити» в підростаючому поколінні бажання вдосконалюватися, займатися науковою діяльністю, змінювати себе і світ навколо, і, що не менш важливо, рівень розвитку особистості викладача значно більше, ніж в іншій сфері, зумовлює успішність його професійної діяльності.

У розробленій Л.М. Мітіною моделі особистості педагога в контексті схеми «діяльність – спілкування – особистість» виділені рефлексивно-перцептивні вміння, в рамках яких представлена педагогічна рефлексія. У моделі професійної компетентності педагога, розробленій А.І. Міщенко, представлені рефлексивні вміння, проте їх дія обмежена контрольно-оцінною діяльністю педагога, спрямованою на себе і пов'язаною лише з завершальним етапом вирішення педагогічного завдання, що розуміється як своєрідна процедура з підведення підсумків педагогічної діяльності.

Такі види контролю, як контроль на основі співвіднесення отриманих результатів із заданими зразками, контроль на основі передбачуваних результатів дій, контроль на основі аналізу готових результатів фактично виконаних дій рівною мірою мають місце у педагогічній діяльності, хоча і розосереджені по етапах вирішення педагогічного завдання. Для ефективного здійснення всіх перерахованих видів контролю вихователь закладу дошкільної освіти повинен бути здатний до рефлексії, що дозволяє розумно й об'єктивно аналізувати свої судження, вчинки і діяльність з погляду їх відповідності задуму.

Рефлексивні вміння становлять основу будь-яких професійних умінь, оскільки ефективність педагогічного процесу зумовлена наявністю постійного зворотного зв'язку, що дозволяє вихователю своєчасно отримувати інформацію про відповідність отриманих результатів запланованим завданням. У силу цього в структурі педагогічної діяльності стали виділяти контрольно-оцінний (рефлексивний) компонент, проте в практиці підготовки вихователя рефлексивні вміння не розвиваються. Це не ставиться за мету професійної

підготовки педагога, хоча визнання значення педагогічної рефлексії в творчості вихователя ставить у ряд особливо актуальних завдань її розвиток, а також пошук і апробацію педагогічних умов, що сприяють рефлексивній діяльності в процесі професійної підготовки вихователя.

Отже, рефлексивні процеси буквально пронизують професійну діяльність вихователя: по-перше, рефлексія, будучи основним психологічним механізмом організації вихователем навчальної взаємодії, дозволяє описати цю взаємодію як процес рефлексивного управління навчальною діяльністю; по-друге, рефлексія – найважливіша професійно значуща якість особистості вихователя, яка поряд з емпатією і динамізмом визначає рівень його професійної придатності. Рефлексія виступає як здатність педагога прогнозувати й адекватно оцінювати як «ідеальні», так і реальні результати своїх дій.

У розвитку методичної компетентності педагога в цілому виділяють: практико-імітувальний, комбінувально-продуктивний, науково-творчий (відповідно до рівнів професійної підготовки); теоретичне моделювання – проектування – конструювання та впровадження в практику (відповідно до етапів конструктивної діяльності педагога); змістовний, квазіпрофесійний, професійно-діяльнісний; введення в професію, теоретико-конструктивний і теоретико-практичний етапи.

ВИСНОВКИ

Таким чином, вищевикладене дозволяє зробити висновок, що в структурі професійно-педагогічної компетентності майбутнього вихователя провідна роль належить методичній компетентності, оскільки її сформованість дозволяє вирішувати професійні завдання в процесі реалізації цілей освіти, виховання і розвитку дітей.

Поряд із такими якостями, як цілеспрямованість, концентрованість, гнучкість, об'єктивність, рішучість, науковість, діалектичність, логічність особливу роль у вирішенні педагогом розумових завдань відіграє творчий характер мислення. Структура педагогічного мислення включає продуктивне, аналітичне, репродуктивне, творче та методичне мислення. Особистісний компонент вбирає такі професійно-особистісні якості, як суб'єктність (саморозвиток, самоконтроль і самооцінку процесу саморозвитку), самостійність, активність, відповідальність, креативність і педагогічні здібності (академічні, дидактичні, конструктивні, комунікативні, креативні, організаторські, рефлексивні, здатність педагога до перетворення, удосконалення в освітньому закладі). Рефлексивні процеси в професійній діяльності

вихователя виявляються і в ситуації безпосередньої взаємодії з дітьми, і в процесі проектування і конструювання освітньої діяльності, а також на етапі самоаналізу і самооцінки власної діяльності, самого себе як суб'єкта.

В основу методичної компетенції як одного з компонентів професійної компетентності педагога входить придбаний синтез знань, умінь, навичок творчої педагогічної діяльності. Саме тому методична компетенція є найважливішим компонентом для здійснення професійної педагогічної діяльності. Комплексний формат методичної компетенції полягає в тому, що вона включає в себе фундаментальні і специфічні знання, безліч умінь, особистісні якості і пов'язана з іншими компетенціями (професійно-комунікативною, соціально-психологічною, інформаційною).

АНОТАЦІЯ

Компетентнісна модель освіти випливає з модернізації вітчизняної освіти, метою якої є підготовка особистості до життя, самовизначення, а також загальна підготовка до виконання всього спектра життєвих функцій.

Методична компетентність розглядається як компонент професійної компетентності майбутніх вихователів, тобто поняття «професійна компетентність» і «методична компетентність» співвідносяться як загальне і часткове відповідно; забезпечує результативність процесу навчання, оскільки дозволяє науково реалізовувати принципи, зміст, форми професійної підготовки; передбачає здатність до методичної рефлексії, вміння критично оцінювати і переосмислювати якості власної навчальної діяльності, аналізувати використовувані прийоми і вправи з погляду їх доцільності й ефективності.

Підходи до визначення феномену професійної компетентності: функціонально-діяльнісний, аксіологічний, універсальний, особистісно-діяльнісний. Розкрито структуру ключових компетенцій в освіті; визначено основні складові частини професійної компетентності педагогів і форми методичної роботи, спрямовані на розвиток компетентності вихователів закладів дошкільної освіти.

Когнітивний компонент методичної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти реалізується в організаційних формах навчання, які характеризуються дидактичними цілями, місцем їх проведення, тривалістю, змістом діяльності педагога та дитини.

Особистісний компонент відображає прояв ініціативи і творчості педагога; його бажання брати участь у дослідницькій та експериментальній роботі в освітній організації; професійно-важливі якості особистості.

Діяльнісний компонент включає вміння застосовувати широкий набір методичних засобів, форм і прийомів, засоби діагностики, самостійно відбирати навчальний матеріал відповідно до поставлених педагогічних цілей і завдань; володіння ІКТ-компетенцією.

Рефлексивний компонент включає в себе готовність педагога проводити оцінку і самооцінку педагогічної діяльності й отриманих результатів, своєчасно вносити корективи в освітню діяльність; здійснювати аналітико-прогностичну діяльність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адольф В.А. Обновление процесса подготовки педагогов на основе моделирования профессиональной деятельности. Красноярск, 2005. 212 с.

2. Алексєєнко-Лемовська Л.В. Методична компетентність вихователів дошкільних навчальних закладів: сутність та концептуальні засади. *Наукові записки.* Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. Вип. CXXVI (126). С. 14–23.

3. Асмолов А.Г. Личность как предмет психологического исследования. М., 1988. 90 с.

4. Андрущенко В.П., Бондар В.І. Модернізація педагогічної освіти відповідно до викликів XXI століття. *Науковий вісник Серія: Педагогічні науки.* 2010. Вип. 1.28. С. 12–20.

5. Безукладников К.Э., Крузе Б.А., Осколкова В.Р. Технология развития готовности будущего учителя к педагогической самореализации. Перм.гос. пед. ун-т, 2011. 133 с.

6. Березюк О.С., Власенко О.М. Формування загальнокультурної компетенції майбутніх фахівців: збірник наукових праць. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 122 с.

7. Бібік Н.М., Ващенко Л.С., Локшина О.І., Овчарук О.В. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Бібліотека з освітньої політики. К.: К.І.С., 2004. 112 с.

8. Боришевський М.Й., Пилипенко Л.І., Пенькова О.І. Виховання духовності особистості. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 104 с.

9. Глузман О.В. Базові компетентності: сутність та значення в життєвому успіху особистості. *Педагогіка і психологія.* 2009. № 2. С. 51–60.

10. Гущина Т.Н. Формирование методической компетентности педагогических работников дополнительного образования детей в процессе повышения квалификации. Ярославль, 2001. 252 с.

11. Зубков А.Л. Развитие методической компетентности учителей в условиях модернизации общего образования. Екатеринбург, 2007. 22 с.

12. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. М.: Высшая школа, 1990. 117 с.

13. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. Смысл. Академия, 2005. 352 с.

14. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. СПб, 2009. 720 с.

15. Савченко О.П. Компетентнісний підхід у сучасній вищій школі. *Педагогіка і наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку.* 2010. № 3. С. 16–23.

16. Сластенин В.А. Исаев И.Ф., Шиянов Е.Н. Педагогика: учеб. пособ. М.: Академия, 2002. 576 с.

17. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования. *Народное образование.* 2003. № 2. С. 58–64.

18. Шинкарук В.И., Булатов М.А. Очерки по философии Л. Фейербаха. Киев: Наукова думка, 1982. 336 с.

Information about author:
Alekseenko-Lemovska L. V.,
Candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor,
Professor at the Department of Pedagogy and Psychology, Early Childhood Education and Children's Art Pedagogy and Psychology Faculty
National Pedagogical Dragomanov University
9, Pyrohova str., Kyiv, 02000, Ukraine